

Weg met de oorlog! Wij willen de vrede, die welvaart en geluk brengt, terwijl de oorlog het mensdom ruïneert en verwildert.

Volk van Nederland, van Europa, kent uw plicht en vergeet niet, dat wij allen broeders zijn, doch onze vijanden zijn onze belagers, die azen op ons en die de vrede verstoren.”

Dit Manifest ademt, zoals men bemerkt, de gemeenschappelijke anti-militaristische afkeer van de oorlog, die niet alleen de leden van de bij dit Comité aangesloten organisaties bezielde, maar ook duizenden buiten die rijen, ja tot diep in de gelederen van de moderne en onder invloed van de S.D.A.P. staande arbeiders en intellectuelen toe. Het laatste bleek duidelijk, toen zich na de verklaring van Troelstra namens de socialistische Kamerfractie, dat voortaan het nationale belang moest domineren boven de klassegevoelens, ook in de S.D.A.P. een sterke oppositie tegen dit standpunt openbaarde. Een oppositie, die de Kamerfractie en de partijleiding eerst in het voorjaar van 1915 meester werden.

Het marxistisch inzicht in de betekenis en de draagwijdte van de oorlog gaf het zeker niet weer: die kon men vinden in de hoofdartikelen in „De Tribune”, die van 29 juli af regelmatig verschenen.

Maar deze gemeenschappelijke afkeer gaf ons en mij dus ook gelegenheid tot samenwerking met figuren uit de oudere beweging, een Domela Nieuwenhuis, nog altijd de vereerde Grand Old Man voor duizenden, de anarchist Rijnders, redacteur van De Vrije Socialist en heftig anti-parlementariër, dominee Schermerhorn e.a.

Met hen spraken wij en sprak ik op de talrijke en goed bezochte vergaderingen, die het Comité belegde. In Rotterdam was de eerste grote bijeenkomst – natuurlijk in het holle Verkooplokaal op de Goudsesingel, waar alle grote vergaderingen werden gehouden, – als ik me niet vergis al op 20 augustus. Ik presideerde daar, zoals ik daarna talloze vergaderingen presideerde, die het plaatselijk Comité belegde, deels in het Verkooplokaal en verder vooral en het Verenigingsgebouw Goudse Rijweg. Daar konden wij altijd op honderden, ja vaak bij grote gelegenheden op ver over de duizend of vijftienhonderd rekenen. Debat of verzet was er niet: de S.D.A.P. trad vooral in de beginne bijna niet naar buiten op.

Daar werden ook de praktische eisen verdedigd, die het Landelijk Comité al direct had geformuleerd, eisen, die nog nader werden geformuleerd op bijeenkomsten van het Landelijk Comité in